

Rezumat

CUPRINS:

INTRODUCERE.....	1
<u>1.SAXOFONUL: REPERE ISTORICE ALE CONSTRUCȚIEI ȘI ALE DEZVOLTĂRII UNUI NOU INSTRUMENT</u>	4
<u>1.1. Repere organologice</u>	13
<u>1.1.1. Originile saxofonului</u>	14
<u>1.1.2. Adolphe Sax. Aspecte biografice în contextul construcției saxofonului.</u>	17
<u>1.1.2.1. Primele apariții în public ale saxofonului; primele aprecieri</u>	22
<u>1.1.2.2. Familia saxofoanelor</u>	24
<u>1.1.2.3. Brevetarea saxofonului. Repere ale construcției.</u>	28
<u>1.1.2.3.1. Corpul saxofonului. Introducere.</u>	33
<u>1.1.2.3.2. Forma parabolic-conică a corpului saxofonului.</u>	34
<u>1.1.2.3.3. Muștiucul saxofonului</u>	37
<u>1.1.2.3.4. Ancia de saxofon</u>	39
<u>1.1.2.3.5. Mecanismul de clape și evoluția sa.</u>	40
<u>1.1.2.3.6. Contribuții la îmbunătățirea mecanicii și ergonomiei claviaturii saxofonului</u>	41
<u>Concluzii</u>	44
<u>2. REPERE ALE DEZVOLTĂRII REPERTORIULUI PENTRU SAXOFON ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA</u>	47
<u>2.1. Integrarea saxofonului în muzica secolului al XIX-lea</u>	47
<u>2.1.1. Saxofonul în cadrul orchestrei de operă franceze</u>	49
<u>2.1.2. Saxofonul ca parte din orchestra simfonică franceză</u>	55
<u>2.1.3. Saxofonul în orchestrele din afara granițelor Franței</u>	55
<u>2.2. Dezvoltarea repertoriului solistic al saxofonului</u>	57
<u>2.2.1. Compozitori din cercul lui Adolphe Sax</u>	57
<u>2.2.2. Soliști importanți din secolul al XIX-lea</u>	61
<u>2.2.2.1. Concertele de promenadă</u>	61
<u>2.2.2.2. Henri Wuille (1822-1871)</u>	63
<u>2.2.2.3. Charles Jean-Baptiste Soualle (alias Ali Ben Sou Alle) (1824-1899)</u>	65
<u>2.2.2.4. Louis Mayeur (1837-1894)</u>	69
<u>2.2.3. Saxofonul pe continentul american la sfârșitul secolului al XIX-lea</u>	73
<u>2.2.3.1. E. A. Lefebre (1835-1911), „The Saxophone King”</u>	75
<u>2.2.4. Circ, vaudeville și Saxophone Craze în Statele Unite ale Americii la începutul secolului al XX-lea</u>	79
<u>2.2.5. Impactul muzicii de dans și a jazzului asupra percepției saxofonului</u>	81
<u>2.3. Dezvoltarea repertoriului saxofonului clasic în prima jumătate a secolului al XX-lea</u>	84
<u>2.3.1. Repertoriul simfonic și de operă în primele decenii ale secolului al XX-lea</u>	84
<u>2.3.2. Repertoriul solistic pentru saxofon și protagoniștii acestuia în primele decenii ale secolului al XX-lea</u>	91
<u>2.3.2.1. Elise Boyer Hall (1853-1924) și Rapsodie Mauresque a lui Debussy</u>	93
<u>2.3.2.2. Marcel Mule (1901-2001)</u>	97
<u>2.3.2.3. Sigurd Raschër (1907-2001)</u>	103

<u>Concluzii</u>	107
<u>3. DEZVOLTAREA CVARTETULUI DE SAXOFOANE CA GEN CAMERAL</u>	111
<u>3.1. Introducere – repere istorice privind formarea grupurilor camerale timpurii de saxofoane</u>	111
<u>3.2. Formarea repertoriului timpurii al cvartetului de saxofoane</u>	114
<u>3.2.1. Compozitori din cercul lui Adolphe Sax, a căror cvartete de saxofoane sunt parte a repertoriului actual</u>	115
<u>3.2.1.1. Jean-Baptiste Singelée (1812-1875)</u>	115
<u>3.2.1.2. Jérôme Savari (1819-1870)</u>	116
<u>3.2.1.3. Émile Jonas (1827-1905)</u>	116
<u>3.2.2. Cvartetul de saxofoane în Statele Unite ale Americii</u>	117
<u>3.2.2.1. Patrick S. Gilmore (1829-1892) și The 22.-nd Regiment Band of New York</u>	117
<u>3.2.2.2. Edward Abraham Lefebre (1834-1911) și The New York Saxophone Quartette Club</u> .	118
<u>3.2.2.3. Caryl Florio (1843-1920)</u>	120
<u>3.2.2.4. Cvartetului de saxofoane-un gen popular în Statele Unite ale Americii în secolele al XIX-lea și al XX-lea</u>	122
<u>3.2.2.5. Gustav Bumcke (1876-1963) și cvartetul de saxofoane în Germania</u>	125
<u>3.2.2.6. Contribuția lui Marcel Mule (1901-2001) la cristalizarea cvartetului de saxofoane modern</u>	127
<u>Concluzii</u>	132
<u>4. REPERE ANALITICE A TREI LUCRĂRI REPREZENTATIVE DIN CREATIA MUZICALĂ FRANCEZĂ PENTRU CVARTET DE SAXOFOANE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA</u>	134
<u>4.1. Jean Françaix: <i>Petit Quatuor</i></u>	134
<u>4.2. Gabriel Pierné: <i>Introduction et variations sur une ronde populaire</i></u>	154
<u>4.3. Jean Rivier: <i>Grave de Presto</i></u>	169
<u>4.3.1. Repere biografice și istorice</u>	169
<u>4.3.2. Aspecte structurale și interpretative</u>	170
<u>CONCLUZII</u>	189
<u>NOTE</u>	195
<u>BIBLIOGRAFIE</u>	199
<u>Anexa nr. 1 – Fragment din <i>Brevetul de invenție nr.3226 din 21 martie 1846</i></u>	205
<u>Anexa nr. 2 – Lista lucrărilor orchestrale cu saxofon (1844-1930) întocmită de F. Hemke</u>	206
<u>Anexa nr. 3 – M.Ravel: <i>Boléro</i> – fragment din ștима de saxofon</u>	211
<u>Anexa 4 – Lista înregistrărilor audio și video a Transylvanian Saxophone Quartet</u>	212
<u>Anexa 5 – Lista înregistrărilor audio și video cu Reman Zoltan în ipostază solistică</u>	214
<u>Anexa 6 – Rezumat</u>	215

Cuvinte cheie: saxofon, Adolphe Sax, repertoriul orchestral, solistic și cameral, Elise Boyer Hall, Marcel Mule, cvartet de saxofoane.

Prin elaborarea tezei cu titlul *Creația muzicală franceză pentru cvartetul de saxofoane în prima jumătate a secolului al XX-lea - repere ale dezvoltării repertoriului pentru saxofon*, propunem o diversificare a cunoștințelor legate de repertoriul pentru cvartetul de saxofoane în general, și cel din perioada primei jumătăți a secolului trecut în special. Creația muzicală pentru cvartetul de saxofoane s-a dezvoltat concomitent cu cea a saxofonului solistic și orchestral, în consecință cercetarea noastră se concentrează pe aspectele istorice ale genezei și dezvoltării repertoriului clasic pentru saxofon, căutând să identific reperele ce au un rol hotărâtor în acest proces. Subiectul este abordat din următoarele perspective: cea a construcției și dezvoltării instrumentului în sine, cu o atenție specială dedicată întregii familii de saxofoane, a cărei membri de bază, și anume saxofoanele sopran, alto, tenor și bariton alcătuiesc cvartetul standard de saxofoane; cea a dezvoltării repertoriului clasic al saxofonului, atât în ipostază solistică, incluzând aici și saxofonul acompaniat de pian sau de orchestră, cât și ca membru al orchestrei simfonice și de operă sau a diferitelor ansambluri camerale, legată de activitatea unor individualități excepționale, fie ei compozitori, soliști virtuozii, pedagogi sau personalități generatoare de repertoriu nou pentru saxofon, și din perspectiva impactului mai degrabă negativ pe care uriașa popularitate a saxofonului în genurile muzicale de divertisment în primele decenii ale secolului al XX-lea, în special pe continentul american l-a avut asupra percepției saxofonului în rândurile compozitorilor de muzică cultă, aceasta reflectându-se în mod direct în creația muzicală pentru saxofon clasic.

Lucrarea este structurată în patru capitole. Primul, intitulat *Saxofonul: Repere istorice ale construcției și ale dezvoltării unui nou instrument* expune evoluția constructivă a instrumentului, de la geneză până la perfecționarea sa, discutând aspecte organologice dar și modul în care acest nou instrument a fost primit în societatea muzicală. Prin inventarea saxofonului, Adolphe Sax a urmărit crearea unei familii de instrumente menite să diminueze discrepanța sonoră dintre grupul instrumentelor de alamă și a suflătorilor din lemn ale orchestrelor militare de suflători pe de o parte, iar pe de altă parte să înlesnească coeziunea dintre grupul de suflători și instrumentele cu coarde din orchestra simfonică, cu ajutorul saxofonului funcționând în grup, ca un corp sonor compact, în care rolul principal îl au vocile grave. Capitolul urmărește dezvoltarea saxofonului, urmând importante repere ale procesului, de la invenția și brevetarea instrumentului, până la contribuțiile aduse ulterior în vederea

îmbunătățirii mecanice și ergonomice a acestuia. Capitolul al doilea – *Repere ale dezvoltării repertoriului pentru saxofon în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea* tratează dezvoltarea repertoriului timpuriu al saxofonului, atât în ipostază solistică cât și în postura de membru al orchestrei simfonice sau de operă. Se concentrează pe contribuția unor personalități importante în acest domeniu, deopotrivă compozitori care au creat muzică pentru saxofon și virtuozii ai instrumentului care au inspirat această creație, arătând totodată impactul pe care popularitatea saxofonului, materializată în răspîndirea lui în lumea muzicii de divertisment a avut-o asupra percepției sale. Contribuția Elisei Hall, o saxofonistă amatoare și o puternică promotoare a instrumentului din Boston, SUA, este prezentată prin prisma contextului creației unei dintre cele mai semnificative lucrări pentru saxofonul în ipostază solistică, *Rapsodie pour orchestre et saxophone* de Claude Debussy. Virtuozii ai saxofonului de la sfârșitul secolului al XIX-lea cum au fost Henri Wuille, Jean-Baptiste Souallé, Louis Mayeur și iluștri soliști și pedagogi ca Marcel Mule și Sigurd Raschèr sunt individualități care au influențat în mod semnificativ dezvoltarea repertoriului pentru saxofon.

Cel de-al treilea capitol, *Dezvoltarea cvartetului de saxofoane ca gen cameral* prezintă și discută momentele de referință ale formării și dezvoltării cvartetului de saxofoane, și conține repere biografice ale personalităților a căror activitate a influențat în mod hotărâtor acest proces. Tratează amănunțit contribuția lui Marcel Mule la generarea unui repertoriu francez original al cvartetului de saxofoane și la cristalizarea instrumentației standard sopran-alto-tenor-bariton (SATB) al acestuia. Stabilirea de către Mule a unor standarde interpretative cu adevărat înalte a fost atuul care a stârnit respectul compozitorilor și interesul acestora în crearea unui repertoriu nou și original pentru saxofon și cvartet de saxofoane. Capitolul dezbate, prin subcapitolul intitulat *Cvartetul de saxofoane în Statele Unite ale Americii*, aspectele înrădăcinării saxofonului în cultura muzicală americană, de la apariția sa în rândurile *band-urilor* de suflători, printre care cele mai de seamă sunt cele conduse de Patrick Gilmore și John Phillip Sousa, până la instaurarea cvartetului de saxofoane ca parte integrantă dar cu un rol aparte în programul de concert al acestor formațiuni, dar și ca protagonist al unor manifestații muzicale separate, nu înainte de a prezenta contextul în care editura muzicală proprie a lui Adolphe Sax a favorizat apariția primelor lucrări muzicale pentru cvartet de saxofoane.

Capitolul IV, intitulat *Repere analitice a trei lucrări reprezentative din creația muzicală franceză pentru cvartet de saxofoane*, propune pentru analiză structurală și interpretativă următoarele lucrări: *Petit Quatuor* de Jean Françaix, *Introduction et variations sur une ronde populaire* de Gabriel Pierné și *Grave et Presto* de Jean Rivier. Capitolul oferă o perspectivă interpretativă și de abordare tehnică și practică a lucrărilor, bazată pe experiența de interpret a

autorului, toate cele trei fiind parte constantă a repertoriului *Transylvanian Saxophone Quartet*, formație înființată în 2011 de către autorul acestei lucrări, și a cărui saxofonist sopran și conducător muzical este până în prezent.

Cântatul într-o formație camerală este cea mai exigentă și complexă modalitate de formare muzicală pentru tinerii muzicieni, iar pentru saxofoniști, având în vedere numărul relativ redus de compoziții camerale originale pentru saxofon și alte instrumente, cvartetul de saxofoane reprezintă oportunitatea ideală pentru însușirea calităților interpretative ce definesc un muzician desăvârșit.

Prezenta lucrare, bazată pe o cercetare amănunțită și o experiență considerabilă în domeniul artei interpretative camerale, orchestrale și solistice poate constitui o sursă de cunoaștere celor ce doresc să se aprofundeze în istoria saxofonului și a repertoriului acestuia, dar și un model complex de abordare a unor lucrări reprezentative din creația muzicală pentru cvartetul de saxofoane.

Resume

Keywords: saxophone, Adolphe Sax, orchestral, solo and chamber repertoire, Elise Boyer Hall, Marcel Mule, saxophone quartet

Through the developing of the thesis entitled *The French musical creation for the saxophone quartet ensemble in the first half of the twentieth century - highlights of the development of the saxophone repertoire*, we propose a diversification of the knowledge concerning the repertoire for the saxophone quartet in general, and that of the first half of the last century in particular. The musical creation for the saxophone quartet developed simultaneously with that of the solo and orchestral saxophone, so our research is focused on the historical aspects of the genesis and development of the classical saxophone repertoire, seeking to identify the most important marks which played a decisive role during the process. The subject is approached from the following perspectives: that of the construction and development of the instrument itself, with special attention given to the whole family of the saxophone, whose basic members: the soprano, alto, tenor and baritone saxophones, make up the standard saxophone quartet; that of developing the classical saxophone repertoire, both as a soloist, including here the saxophone accompanied by piano or orchestra, and as a member of the orchestra, both symphonic and opera, or various chamber ensembles, related to the activity of exquisite individuals, be they composers, virtuoso soloists, teachers or personalities which led to the birth of new saxophone repertoire, and from the perspective of the rather negative influence that the huge popularity of the saxophone in the musical genres of entertainment in the first decades of the twentieth century, especially on the American continent had on the perception of the saxophone among the composers of classical music, this being directly reflected in the musical creation for classical saxophone.

The thesis is elaborated in four chapters. The first is entitled *The Saxophone: historical marks of the construction and development of a new instrument*, and it exposes the evolution of the construction of the instrument, from its genesis to its improved form, discussing organological aspects but also the way this new instrument was received in the musical society. By inventing the saxophone, Adolphe Sax aimed to create a family of instruments designed to reduce the sound discrepancy between the brass instrument group and the woodwinds of the military wind orchestras, but also to facilitate the cohesion between the wind group and string instruments from the symphony orchestra, with the help of the saxophone working in groups, as a compact body of sound in which the main role is played by the bass voices. The chapter

aims to describe the development of the saxophone, following important milestones of the process, from the invention and patenting of the instrument, to the subsequent contributions brought for its improvements in ergonomics and mechanics. The second chapter: *Highlights of the Development of the Saxophone Repertoire in the Second half of the Nineteenth and Early Twentieth Centuries* deals with the development of the early saxophone repertoire, both as a soloist and as a member of the symphony or opera orchestras. It focuses on the contribution of important personalities in this field, both composers which created music for saxophone as well as virtuosos of the instrument who became sources of inspiration for the creation of music for the instrument, while showing the impact that the popularity of the saxophone, materialized in its spread in the world of entertainment music had on its perception. Elise Hall's contribution, an amateur saxophonist and a strong promoter of the instrument in Boston, USA, is presented in the context of the creation of one of the most significant works for solo saxophone, *Rhapsody for orchestra and saxophone* by Claude Debussy. Late nineteenth-century saxophone virtuosos such as Henri Wuille, Jean-Baptiste Souallé, Louis Mayeur and illustrious soloists and educators such as Marcel Mule and Sigurd Raschèr are both individuals who have influenced significantly the development of the saxophone repertoire.

The third chapter, *The development of the saxophone quartet as a chamber music genre*, presents and discusses the most significant moments of the birth and development of the saxophone quartet, and contains biographical references of the personalities whose activity has decisively influenced this process. It deals in detail with Marcel Mule's contribution in the generating of an original French repertoire of the saxophone quartet and to the crystallization of its standard soprano-alto-tenor-baritone (SATB) instrumentation. Mule's establishment of really high interpretative standards was the asset which aroused the respect of the composers and their interest in creating a new and original repertoire for saxophone and saxophone quartet. The chapter debates, in the subchapter entitled *The Saxophone Quartet in the United States*, the aspects of the rooting of the saxophone in American music culture, since its appearance among wind bands, of which the most important are those led by Patrick Gilmore and John Phillip Sousa, until the establishment of the saxophone quartet as an integral part but with a special role in the concert program of these bands, and also as a member of separate musical events, not before presenting the context in which Adolphe Sax's own music publishing house favored the appearance of the first musical works for saxophone quartet.

The fourth chapter entitled *Analytical landmarks of three representative works from the French musical creation for saxophone quartet from the first half of the Twentieth Century*,

proposes for structural and interpretative analysis the following works: *Petit Quatuor* by Jean Françaix, *Introduction et variations sur une ronde populaire* by Gabriel Pierné and *Grave et Presto* by Jean Rivier. The chapter offers an interpretative perspective and a technical and practical approach to the works, based on the author`s personal experience as a performer, all three works being a constant part of the *Transylvanian Saxophone Quartet*, founded in 2011 by the author of this thesis, who also is the soprano saxophonist of the ensemble and the musical leader till this day.

Playing in a chamber ensemble is one of the most demanding and complex ways of musical training for young musicians. For saxophonists, given the relatively small number of original chamber compositions for saxophone and other instruments, this type of ensemble: the saxophone quartet, is the ideal opportunity to acquire interpretive qualities which define a perfect musician.

This thesis, based upon a thorough research and considerable experience in the field of chamber, orchestral and solo interpretive art, can be a source of knowledge for those who want to delve into the history of the saxophone and its repertoire, but also a complex model of approaching some representative works of musical creation for the saxophone quartet.